

NATURNÆR SKOVDRIFT

J. Bo Larsens bog 'Naturnær skovdrift' er en videnstatus som afsæt for en historisk skovændring

Af Jørgen Nimb Lassen

Det ordnede skovbrug har fra sin opkomst skullet etablere driftsmetoder der kunne sikre en høj, stabil og forudsigelig vedproduktion. Parallelt har man bestræbt sig på at forstå dyrkningsobjektets, altså skovens, egne principper. Det kommer tidligt til udtryk i von Warnstedts forordning af 1781 angående de kongelige skove og tørvemoser hvor der anføres det ofte citerede grundprincip „at følge og understøtte naturen i sine virkninger.“

Ind i denne tradition skriver sig bogen 'Naturnær skovdrift', udgivet af Dansk Skovforening med professor. J. Bo Larsen som redaktør og hovedforfatter. Bogen beskriver på 400 sider de fleste aspekter af naturnær skovdrift som i disse år vinder stigende indpas i det danske skovbrug, særligt i statsskovbruget. Som medforfattere har J. Bo Larsen kyndige forskere fra Skov & Landskab til at redegøre for en driftsform der rummer både faldgruber og muligheder.

Naturværdi og stabilitet

Det primære mål med naturnær skovdrift er at opnå en bæredygtig vedproduktion ved at vælge lokalitetstilpassede træarter og dyrkningssystemer der sikrer skovklimaet, forbedrer jordbunden og udnytter skovens naturlige processer såsom selvforyngelse og naturlig udskillelse. Omlægning til naturnær skovdrift ses som en logisk og nødvendig udvikling for at sikre skovens naturværdier og stabilitet. Det hænger ikke mindst sammen med truslen om klimaændringer og en økonomi med lave træpriser og høje omkostninger.

Naturnære skove beskrives som mere stabile over for f.eks. storm og en række artsspecifikke skadevoldere, bedre til at tilpasse sig klimaændringer, og mere fleksible og robuste i det

lange løb over for skiftende brug og varierende plejeintensitet fra menneskets side end de traditionelt dyrkede produktionsskove. Samtidig skulle naturnære skove i højere grad kunne sikre biodiversiteten.

Driftsformen medfører at skovdyrkerens opgave fremover kommer til at bestå i at 'lede' skoven fra den aktuelle struktur frem mod den tilstræbte, hvilket afhængigt af det lokale udgangspunkt og muligheder godt kan komme til at tage op til flere trægenerationer.

Det grundlæggende princip ligger i at lade naturen gøre arbejdet og kun gribe målrettet ind med små billige ind-

greb for at lede systemet på rette vej. Skal det blive en succes, kræves engagerede og samvittighedsfulde skovejere der ikke lader sig forblænde af muligheden for begrænsede omkostninger. Det forudsætter også at samfundet påtager sig opgaven som fødselshjælper og gøder jorden for fortsat naturnær skovforskning og -udvikling.

I den proces kommer skovdyrkerens evner på arbejde med støtte i Bo Larsens imponerende værk. Den naturnære skovomlægning skal omsætte bogens mange pejlemærker og anvisninger til lokale forhold og vilkår, samt undervejs løbende udvikle egne talenter

inden for skovdyrkning og tilpasse sin viden efter kommende erfaringer på området.

Begrænset viden

At den dokumenterede viden om emnet stadig er begrænset, lægger bogen ikke skjul på. Der er bl.a. mange usikkerhedsmomenter og potentielle konflikter knyttet til omlægningen. Der er både driftsøkonomi og samfundsøkonomi på spil, men ingen vej tilbage: fra 2005 er det besluttet at omlægge alle statens skove til naturnær skovdrift.

Hvordan de naturnære skove vil stå sig driftsøkonomisk mangler endnu en fyldestgørende undersøgelse. Her er det næppe endnu alle der vil sætte deres lid til påstanden om at „en fuldt udviklet naturnær skov givetvis vil være den klassiske, investeringstunge fladedrift økonomisk jævnbyrdig eller overlegen“.

Achilleshælen vil ofte være konverterings- og foryngelsesfasen. Der er heller ingen overslag over hvor givtig naturnær skovdrift er på længere sigt, ligesom der mangler detaljerede planlægningredskaber og driftstekniske anvisninger, ikke mindst for naturnære skove uden dræning. Det skal nok til før man som skovejere helt lader sig forføre af den naturnære skovs nirvana.

Det forekommer bedre belyst at biodiversiteten kan styrkes af naturnær skovdrift når man efterlader flere træer til naturligt forfald, ophører med dræning, udlægger urørt skov og lysåben skov, og sikrer særlige nøglebiotoper. Men hvor langt skal man gå?

Hvordan de naturnære drevne skove vil fungere for friluftslivet har været genstand for en slags præferenceundersøgelse. Den viste at folk generelt er positive over for et skift fra de ensaldrende monokulturer vi kender i dag til blan-

Bøgedyrkningen i Als Nørreskov er et af de få eksempler på naturnær skovdrift i Danmark. Foto: J. B. Larsen.

Romantikken forherligede skoven som oprindelig natur. Det bevirkede at mange skove fik status som lystskov op gennem 1800-tallet. Er det mon sådant et skovbillede befolkningen fortsat bærer i sig når de i dag bliver spurgt om deres holdning til naturnær skov? P. C. Skovgaard: 'Bøgeskov i maj'. Motiv fra Iseling 1857. Foto: Statens Museum for Kunst.

dingssskove med nåle- og løvtræer i varierende størrelse.

Vi ved fra andre undersøgelser at skovgæsten også sætter pris på bøgesøjlehallen og mere åbne skovtyper som stævningsskov, græsningskov og skoveng. Det giver skovdyrkeren gode muligheder for at sikre skovens variation og rytme af hensyn til skovens fortsatte attraktion for skovgæsten. Der ligger dog stadigvæk en større formidlingsopgave hvor naturvejledere, oversigtskort, vandretursfoldere m.v. spiller en afgørende rolle.

Risikoen for misbrug

Viden om den historiske udvikling og teorier om den naturlige vegetation i Danmark uden menneskers indflydelse spiller også en vigtig rolle i bogen. Sammen med dyrkningsbetingelser og lokalitetskortlægning giver bogen sit kyndige bud på fremtidens skovudviklingstyper - der i øvrigt også er bogens spændende og visionære nyskabelse - grovinddelt på basis af fire store skovdyrkningsmæssige skovregioner i Danmark.

Skovudviklingstyperne baserer sig på en blanding af hjemmehørende danske arter og udenlandsk indført materiale der har vist sig tilpasningsdueligt under danske forhold - og

som ud fra kendskab til de enkelte træarters økologi og genetik også må formodes at være det i en situation med klimaændringer. Skovdyrkeren skal kunne se problemet i et langt tidsperspektiv med den usikkerhed det også indebærer. Og vide at der ikke er nogen standardløsninger. Det er

op til de enkelte skovdykere selv at finde vejen frem til en mere naturnær fremtid.

Det er muligvis det helt store dilemma. For hvordan kan man i en tid hvor skovene mere eller mindre upåagtet tømmes for forstligt personale, forsvare at omlægge driften til større naturnærhed? Uden fagfolk kan omlægningen hurtigt blive en undskyldning for blot at lade stå til eller for at omlægge plejkrævende oplevelsesrige kulturskove til mindre plejkrævende 'selvregulerende naturskove'. Det ser man allerede ske.

Værst vil det dog blive hvis den økonomisk pressede skov ejer tømmer skoven for værdier for blot at overlade skoven til sin egen forryngelse og selvregulering. Er han en dygtig agitator, kan han forklare sig med den naturnære skovdrifts slogans og skal nok finde støtte blandt både skoventreprer-

nører og naturbevaringsfolk. Problemet er bare at fundamentet for skovens fremtidige produktion, kvalitet og økonomi undergraves. Risikoen understreger behovet for at staten udvikler bedre kontrol og incitament til at udøve rettidig omhu.

Oplevelsesaspektet

Hvad angår det rekreative aspekt i de naturnære skove, så bringer bogen os desværre ikke så meget videre. Her må man nemlig nøjes med en erklæring om at give større plads til skovens variation og rytme, idet man anfører "at der ikke kan gives én opskrift på, hvordan skove ideelt bør udformes for optimering af de rekreative værdier".

Man savner her en mere kunstnerisk og landskabelig indfaldsvinkel til emnet som med større patos for visionen gav sin mening til kende, og

Naturskovens dynamik kan give inspiration til udviklingen af naturnær skovdrift. Her fra Suserup skov hvor asken først koloniserer huller i bevoksningen, og hvor bøgen siden indfinder sig under asken. Foto: J.B. Larsen.

Bay & Sivertsen A/S har maskinerne til alle opgaver - køb ikke uden at spørge os.....

Giant minilæsser
fra 1100 - 4100 kg

New Holland/Kobelco
minigraver fra 900 kg

Toro 3280
2wd eller 4wd
28hk 3 cyl diesel

Toro Z-Master

NEW HOLLAND

Gør arbejdet let med
en maskine fra
Bay & Sivertsen A/S

BAY & SIVERTSEN

www.baysivertsen.dk

Roskilde (Hovedstad)
Københavnsvvej 262 - 4000 Roskilde
Tlf. 46 75 55 22 - Fax 46 75 61 50

Hillerød (Filial)
Hägøvej 4 - 3400 Hillerød
Tlf. 48 24 04 11 - Fax 48 24 25 70

LIPCO

ROTARENDE UKRUDTSJERN

Spar på gassen og undgå brand med et effektivt miljørebskab der rykker ukrudtet op med rod. Afhængig af mængde rives det sammen eller efterlades oven på arealet hvor det visner og dør.

**JORD/PARK/SNEMASKINER
H.G. ENEMARK A/S**

Baldersvæksvej 40 - 2635 Ishøj
Tlf. 4396 6677 - darmer@post.tele.dk

Naturnær skovdrift, fortsat...

som turde bidrage med nogle helt konkrete anvisninger og redskaber til fremme for mere inspirerende naturnære skove. Der kunne f.eks. gives en beskrivelse af de blomstrende og frugtsættende træer og buske med det sigte at indrette skoven sådan at der kunne være farver fra blomster og frugter næsten hele året igennem.

Retfærdigvis skal det dog siges at skribenterne har behandlet skovbrynet som er et af de elementer i landskabet der har størst biologisk og oplevelsesmæssig værdi. Det har længe været negligeret af skovbrugere, så det er på sin plads med fokus på dette forsømte emne. Det samme skal også siges om behandlingen af tilgængelighed og naturformidling som i høj grad er med til at bestemme resultatet af skovgæstens besøg.

Ud over oplevelsesaspektet kan man også savne en bedre belysning af mulighederne for produktion af andet end ved i de forskellige skovudviklings typer samt dyrkning af flere 'kvalitets hardwood' træarter. En sådan dyrkning kan sammenlignes med nicheproduktionen af lokale øl- og æbleprodukter og give lidt konkurrence til den nemt tilgængelige bulkvare. Man savner en lidt mere innovativ holdning til både skovens vedproduktion og samlede værdipotentialer.

Status og afsæt

I en antologi af et omfang som bogens må der nødvendigvis forekomme overlap og gentagelser. Det er en forståelig om-

kostning når man vil behandle et så samspilramt emne. Desværre bliver enkelte kapitler så almene at de afsporer bogens centrale sigte, naturnær skovdrift som dyrkningskoncept. Man kunne f.eks. nævne kapitlet 'Naturnær skovdrift og biodiversitet' hvis teori og anbefalinger nok kan bruges i argumentationen for naturnær skovdrift, men indholdet kunne lige så godt høre hjemme i en almen lærebog i biologi.

Generelt savnes også uddybning af en række emner hvilket mest hænger sammen med manglende dansk viden. Det kunne en gennemgang af udenlandske erfaringer, forskning og teorier have rådet bod på. Det gælder ikke mindst inden for økonomi, planlægning og driftsteknik således at man nogenlunde kan forudsige den fremtidige produktion. At kunne gøre det er afgørende for den naturnære skovdrifts udbredelse i privat skovbrug.

J. Bo Larsens bog kan alt i alt ses som en nødvendig status for hvor vi står. Stor cadeau til hans værdifulde bidrag der er båret af viden og pionérånd. Herfra skal lyde en opfordring til at lade bogen være afsæt til nye bøger så snart resultaterne fra den naturnære omlægning har indfundet sig. □

J. Bo Larsen, red. (2005): Naturnær skovdrift. Dansk Skovforening. 400 s. 250 kr. Bestilles på dj@skovforeningen.dk og tlf. 3324 4266.

ARTIKLENS FORFATTER
Jørgen Nimb Lassen er forstkandidat og konsulent i Landskabsværkstedet. Han skriver artikler til Grønt Miljø om emner knyttet til især skovbrug og friluftsliv.

I Jægersborg Dyrehave fremhæver linier, former og udsigtspunkter skovenes og landskabets karakter. Samspillet mellem åben slette, lysåbne græsningsskove og lukkede skovmassiver resulterer i en varieret og inspirerende oplevelse. Foto: Per Stahlschmidt.